Till tolkningen av runpinnen från Staraja Ladoga

Av Staffan Fridell

Fridell, S., 2025. Till tolkningen av runpinnen från Staraja Ladoga. (On the interpretation of the rune stick from Staraja Ladoga.) *Fornvännen* 120. Stockholm.

In 1950 a stick with runes dated to the early 9th century was found in Staraja Ladoga. The inscription has most recently been interpreted by Ottar Grønvik and Yuriy Kuzmenko. Kuzmenko proceeds from the assumption that the stick belongs to a distaff. He transcribes and translates: *Tó/Þófi er of variðr, hali veltr, hræls fránman á grannt fimbulssin*(*ni*). *Nef/Iflaug á*. 'The tow is dressed above. The spindle is rotating. The flashing girl of the "reel" will have a fine long thread. Neflaug (or: Iflaug) possesses (this distaff).' The interpretation can be criticized on several points, and it is hard to accept the interpretation as a whole. Ottar Grønvik transcribes and translates: …[*hel*]*t yfir – of vaʀiðʀ halli vallaʀ rífs – fránmanna grænd fimbulsinni plóga*. '… and steered – surrounded by the hillside (the slopes) down to the fertile field – over the neighbourhood of brave men a large retinue of ploughs' [my translation]. The proposal of Grønvik is linguistically without objections and appealing in content, but some changes would strengthen the interpretation: *Yfir of waʀiðʀ hali waliʀ* (*h*)*ríms. Frán manna grænd fimbulsinni plóga*. 'The rimy battlefield covered with stone. From the neighbourhood of men a large retinue of ploughs.'

Keywords: runic inscription, Staraja Ladoga, rune stick, interpretation, Jurij Kuzmenko, Ottar Grønvik

Staffan Fridell, S:t Olofsgatan 1 A, SE-75310 Uppsala
staffrid@yahoo.com

År 1950 fann man en runristad träpinne eller stav av granträ daterad till 800-talets början vid utgrävningar i den nordiska vikingabosättningen i Staraja Ladoga (Gamla Ladoga). Pinnen är 42 cm lång men runristningen upptar endast 12 cm med ca 1 cm höga runor (fig. 1, 2, 3). Den har antagits vara en del av en pilbåge, ett avbrutet pilskaft, en vävskyttel, del av en handslända, en magisk stav eller bara en runpinne. Ena änden är dubbelt kluven med fyra "tänder", vilket skulle kunna tala för funktionen som del av en handslända.

Ristningen har givits flera tolkningar, varav de viktigaste är av Gerd Høst (1960), Wolfgang Krause (1960), Vilhelm Kiil (1964), Ottar Grønvik (2004) och Yuriy Kuzmenko (Kusmenko 2010; Düwel & Kuzmenko 2013).

Gerd Høst (1960) ville se ristningen som en skölddikt (av typen Ragnarsdrápa och Haustlǫng) som beskriver tre myter som illustreras på den tänkta skölden genom tre nominalfraser efter varandra:

> *Yfir, of variðr hati, valdr hríms. Fránmána grand. Fimbulsinni plóga.*
>
> Over, ikledd sin ham (hette) (sitter) rimfrostens (likets) herre. Den lysende månes skade. Plogoksenes berømmelige ferd. (Ovan, klädd i sin hamn (kåpa), rimfros-
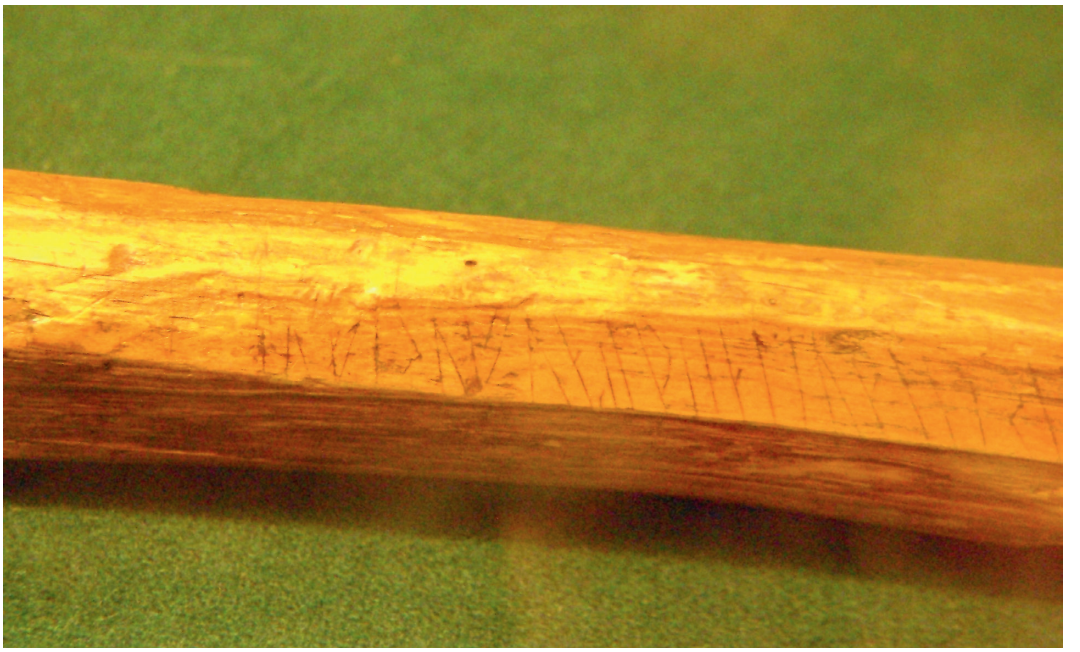
Fig. 1. Början av inristningen på runpinnen från Staraja Ladoga. Foto: Sofia Pereswetoff-Morath.
– The beginning of the inscription on the runic stick from Staraja Ladoga.
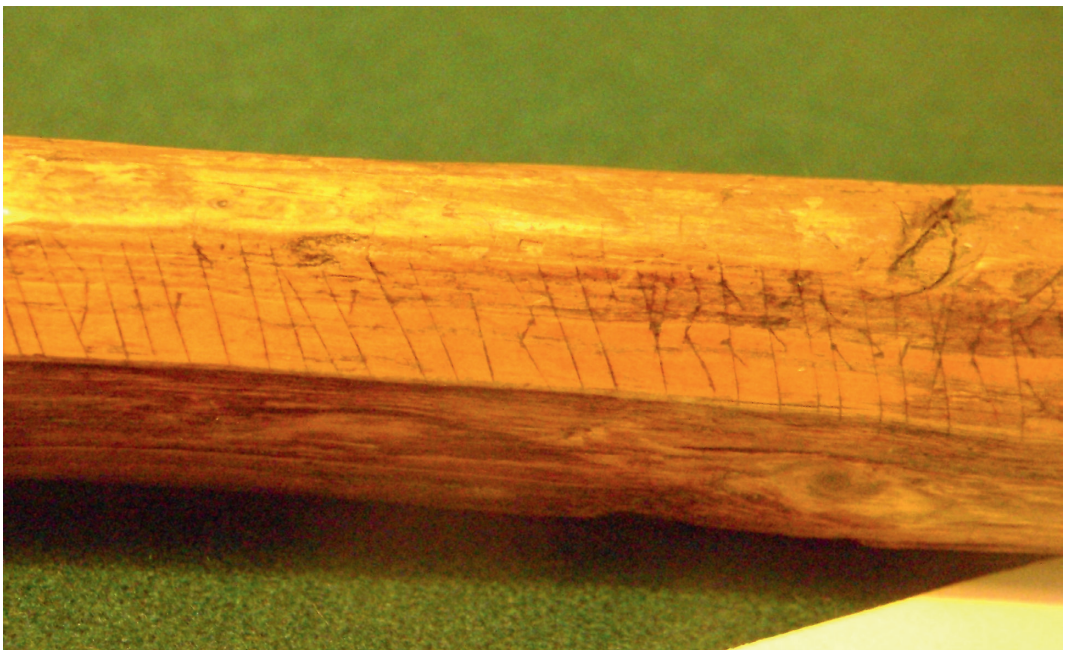
Fig. 2. Mitten av inristningen på runpinnen från Staraja Ladoga. Foto: Sofia Pereswetoff-Morath.
– The middle part of the inscription on the runic stick from Staraja Ladoga.

Fig. 3. Slutet av inristningen på runpinnen från Staraja Ladoga. Foto: Sofia Pereswetoff-Morath.
– The end of the inscription on the runic stick from Staraja Ladoga.

> tens (likets) herre. Den lysande månens skada. Plogoxarnas väldiga färd. [Min översättning.])

Tolkningen är språkligt invändningsfri. Den syntaktiska och semantiska splittringen förklaras genom skölddiktsformatet, men det torde vara a priori mindre sannolikt med en skölddikt på en runpinne.

Wolfgang Krause (1960) tänker sig att det är fråga om en ärodikt över en fallen krigare:

> *Dó, yfir of variðr halli, valdr hræs, fránn, manna grand, fimbul sinn í ploga.*
>
> Es starb (= 'gelangte nach seinem Tod') der oben (= 'über sich') mit einem (Grab-)Stein bekleidete Walter des Leichnams (= 'Krieger'), der gleissende, der Männer Verderben, in die gewaltite Bahn der Pflüge (= 'in die Erde'). (Likets härskare [krigaren], den lysande, männens fördärv, låg efter sin död med en sten över sig i plogarnas väldiga bana [i jorden] [Min översättning.])

Även denna tolkning är språkligt helt möjlig men samtidigt syntaktiskt sett väldigt komplicerad och uppsplittrad med flera staplade attribut och en ovanlig ordföljd.

Vilhelm Kiil (1964) ser pinnen som ett pilskaft hörande till ett självskott (en gillrad fälla med pil eller spjut som vid utlösning avfyras mot villebrådet) och antar i linje med det att inskriften är jaktmagisk:

> *(E)s úfi of variðr hali. Vélir rims frán(n) mannagrant fimbulsinni ploga.*
>
> [H]alen (d.e. den bakre delen av pilskaftet) er kledd med, uv' (d.e. strittende fjør); den glinsende (el. den skarpe) som hører till stonga (d.e. pilspissen) tiltrekker fangster for alle i et stort følge. (Svansen [den bakre delen av pilskaftet] är klädd med spretande fjäder. Den glänsande [eller: skarpa] som

> hör till stången [pilspetsen] drar till sig byten för alla i ett stort följe. [Min översättning.])

Detta är den mest långsökta tolkningen med ett antal minst sagt djärva antaganden.

Här behandlas fortsättningsvis endast de två senast publicerade tolkningarna som framstår som språkligt enklare och innehållsligt mer koherenta än de tidigare.

*

Kuzmenkos läsning och tolkning utgår från och genomsyras av antagandet att pinnen hör till en slända. Det kan ses som en styrka att ett samband etableras mellan det ristade föremålets tänkta funktion och innehållet i inskriften. Men å andra sidan kan det också betraktas som en förutfattad låsning och begränsning av tolkningen.

Han (Kusmenko 2010, s. 3) translittererar inskriften på detta sätt (där osäkra läsningar återges med punkt under tecknet och alternativ bland dessa osäkra läsningar med /):

ṭ/þufiṛ uf uaRiþR ḥaḷi ualṭR riḷs frãnmãn a ḳrãt fibulsinibluka

Han transkriberar och översätter sålunda (Düwel & Kuzmenko 2013, s. 350):

> *Tó/Þófi er of variðr, hali veltr, hræls fránman á grannt fimbulssin(ni). Nef/Iflaug á.*
>
> The tow is dressed above. The spindle is rotating. The flashing girl of the 'reel' will have a fine long thread. Neflaug (or: Iflaug) possesses (this distaff). (Tågan/tovan sitter ovanför. Sländan snurrar. Vävskyttelns glänsande flicka (dvs. väverskan) får en fin lång tråd. Nävlög [eller: Ivlög] äger [denna slända]. [Min översättning.])

Kuzmenko ger alltså två alternativa läsningar och tolkningar av inledningen. Antingen *tó er* eller *þófi er*. I första fallet förmodar jag att han räknar med ett diftongerat uttal [o:β] av långt *o*. Alternativet **tu** *tó* är dock inte möjligt att räkna med här eftersom det ordet är neutrum både i fornsvenska och fornvästnordiska och därmed inte kan höra samman med participet *variðr* som är böjt i maskulinum.

I *þófi er* förutsätter han dubbelläsning av **i**-runan. Det sistnämnda blir en aning problematiskt eftersom Kuzmenko samtidigt utgår från att inskriftens samtliga **r**-runor ingår i binderunor (Düwel & Kuzmenko 2013, s. 349). Det beror i sin tur på att han inte godtar det rimliga antagandet (Grønvik 2004, s. 4) att inskriftens **r**-runor saknar huvudstav, en form som också förekommer på Sparlösastenen. Konsekvensen blir då att han i praktiken måste räkna med trippelläsning av **i**-runan i **þufiṛ**: först som *i* i *þófi*, sen som *e* i *er* och slutligen som huvudstav i **r**-runan. Det är dock högst tveksamt om trippelläsning av runor alls förekommer i runinskrifter. Problemet försvinner om han skulle acceptera att **r**-runan är stavlös. Men en anledning till att han inte gör detta är uppenbarligen tesen att antalet runor i inskriften är 48, alltså jämt delbart med det talmagiska antalet 12 (Kusmenko 2010, s. 1; Düwel & Kuzmenko 2013, s. 350f), vilket bara stämmer om man dels utgår från att första runan verkligen är en runa och inte en textavgränsning, dels räknar varje antagen binderuna med **r** som en runa, inte två.

En än tyngre och mer grundläggande invändning mot inledningen av Kuzmenkos tolkning är att den första "runan" inte visar någon likhet över huvud taget med en runa. Detta drabbar även Krauses, Kiils och Grønviks läsningar och tolkningar, medan Høst däremot anser att det är fråga om en inledande begränsningslinje, vilket är en rimlig tolkning.

Problematiskt är vidare antagandet att 3 pres. sg. av verbet *vera* skrivs **ir**, alltså med **r** och inte **R** eller **s**. Det är över huvud taget inte förekommande i vikingatida östnordiska runinskrifter (Larsson 2002, s. 92, 120) och det borde vara helt uteslutet i en så tidig inskrift.

Kuzmenko översätter *hali* 'hale, svans' med "spindle", vilket är en rimlig metaforisk användning av ordet med tanke på fvn. *snælduhali* 'nedre änden på en handslända'.

Det starka intransitiva *veltr* borde egentligen etymologiskt stavas med **i**-runa, men man kan mycket väl räkna med analogi från det svaga, transitiva (kausativa) *vældr* som förklaring på

a-runan här. Däremot borde *hræls* stavas med **a**, inte **i**, vilket är en vägande invändning mot den tolkningen.

Hræls fránman 'vävskyttelns glänsande flicka' betecknar Kuzmenko som "a kenning of a weaver" (Kusmenko 2010, s. 5). Det neutrala ordet *man* kan betyda bl.a. 'flicka'.

För ordet *fimbulsin*(*ni*) anges två tolkningsmöjligheter (Kusmenko 2010, s. 5). Antingen är det fråga om efterleden *sinni* n. 'följd', alltså 'den långa följden' (underförstått: av spunnet garn), eller så är det ett *sin* n. som i fvn. uppges betyda 'blåstarr' (*Carex vesicaria*), en växt som man har framställt tråd av. Ordet säges därför vara en *heiti* för tråd och höra samman etymologiskt med *sin* f. 'sena'. Men det verkar som en onödig omväg eftersom det faktiskt finns ett ord fvn. *sin* n. med kollektiv betydelse 'sentråd' som skulle kunna stå för 'tråd' i allmänhet.

De två antagna alternativa kvinnonamnen *Neflaug* och *Iflaug* är visserligen inte belagda men ändå inte otänkbara som namn. Stavning med monograf **u** borde också vara möjlig.

Det finns alltså fyra tydliga svårigheter (den första "runan", **tu** *tó*, **ir** *er*, **rils** *hræls*). Med så många problem blir det svårt att acceptera tolkningen i dess nuvarande form trots den konsekvent genomförda anknytningen till pinnens möjliga funktion som slända.

Om man i stället utgår från läsningen **ufir uf uaRiþR hali ualtR** *Yfir of variðr hali veltr* 'Ovanför beklädd [med tågan] sländan snurrar' skulle man undvika de tre första problemen, men då återstår ändå rils *hræls*. Dessutom är både den antagna kenningen för 'väverska' och de två förslagen till kvinnonamn ganska långsökta möjligheter.

*

Ottar Grønvik (2004, s. 5) translittererar inskriften som följer (där osäkra läsningar återges med punkt under tecknet och alternativ bland dessa osäkra läsningar med /).

i̯/ṭ ufir uf uaRiþR hali ualị̄/ṭ/ạṚ/ị̄ riị̄/ṃ/f̣s frãnmãna ḳ/f̣rãt fibulsini bluka

Han transkriberar sålunda (2004, s. 15):

*…[hel]t yfir – of varið*ʀ
*halli valla*ʀ *rífs –*
fránmanna grænd
fimbulsinni plóga

…og styrte – omgitt av hellet (bakkene) ned mot den fruktbare vallen – henover de tapre mens grend et veldig følge av ploger. (…och styrde – omgiven av sluttningen (backarna) ned mot den fruktbara vallen – tvärs över de tappra männens gränd ett väldigt följe av plogar. [Min översättning.])

Grønvik utgår från att det som finns ristat hör till en avslutande halvstrof i málaháttr och att diktens början funnits på en annan träpinne som inte bevarats. För att rädda sitt antagande tvingas han (2004, s. 5f) förutsätta att de första runorna i den andra halvstrofen ristats på denna andra runstav och rekonstruera dessa som **hil** (för att säkra allitteration med *halli*). Det framstår som en nödlösning i stället för att utgå från vad som faktiskt är ristat. Dessutom tillkommer samma invändning om den första "runan" som mot Kuzmenko.

Att prepositionen skrivs **ufir** och inte **ufiR** kommenteras inte av Grønvik eller av någon annan. Det är en helt unik skrivning. De ungefär jämngamla Rök och Sparlösa har t.ex. båda **faþiR**, men det verkar ändå som om det i inskriften från Staraja Ladoga är frågan om ett bevarat etymologiskt *r* i **ufir**. Runorna **r** och **R** används även annars etymologiskt korrekt i Ladogaristningen med **R** i **uaRiþR** *waʀiðʀ* och **waliR** *waliʀ*. Det förstnämnda är särskilt belysande eftersom det i fornvästnordiskan finns två homonyma particip *variðr* till två homonyma verb *verja* 'försvara, värja' resp. 'bekläda', där de äldre vikingatida formerna skiljer sig åt: *wariðʀ* respektive *waʀiðʀ* och där det alltså är den senare formen som förekommer i Ladogaristningen. Vidare visar **uaRiþR** att utvecklingen *-ʀ* > *-r* efter dental konsonant, som väntat, ännu inte ägt rum.

Vaʀiðʀ är particip av verbet *værja* (< urn. **wazjan*; Bjorvand & Lindeman 2019, s. 1423) som har grundbetydelserna 'täcka, bekläda, lägga eller breda omkring eller över'. Engelska *wear* är samma ord och *var* 'örngott' hör till samma rot. Grønviks alternativ till betydelse

här – 'omge' – känns som att den dragits ad hoc för att passa in i kontexten.

Ett problem är vidare läsningen **ualaR** *vallaʀ*. Den fjärde runan har inga spår av någon bistav.

Ett annat problem är läsningen **riᚠs** *rífs* med adjektivet *rífʀ* 'god, utmärkt' (motsvarande fsv. *river* 'frikostig'). Detaljerade fotografier som Sofia Pereswetoff-Morath vänligen har tillställt mig visar att det omöjligen kan vara ett **f** här. Alla **f** i ristningen är tydliga med långa bistavar som inte skulle få rum här.

Plóga är gen. pl. av *plógʀ* 'plog'. Leonid Vyazov och Yulia Salova (2022) har studerat spridningen av årder- och plogbillar på slaviskt område under det första milleniet av vår tideräkning. De troliggör att plogar förekommit i Volgaområdet under perioden 750–1000 (s. 102, 105), vilket lämnar en relativt god möjlighet öppen för att de även funnits vid Staraja Ladoga. De redovisar endast ett fynd av en bill från Staraja Ladoga, men det är av en typ som antas höra till ett årder (s. 102, 105), och som har vissa drag gemensamt med en plogbill: "The ploughshares of this type could be made by craftsmen, who used to make 'winged' implements, meeting orders to equip an ard instead of a plough" (s. 101).

Janken Myrdal (1985, s. 76ff) har kartlagt plogens spridning i Skandinavien genom att utgå från att ordet *plog* i samtida källor verkligen betecknar ett redskap med vändskiva (till skillnad från *årder*). Han räknar med att den införts söder- och västerifrån, kommit till Skåne tidigast på 1000-talet och att den inte alls förekommit i östra Svealand före 1400 och även under 1400-talet endast sporadiskt. I stället har årdret varit dominerande där. Det är därmed tveksamt att anta att tekniken att plöja med plog skulle ha medförts till Staraja Ladoga av skandinaver. Har man använt plog i betydelsen 'plöjningsredskap med vändskiva' så har man snarare tagit efter slavernas jordbruksmetoder.

Ordet *plog* är belagt tidigt i fornvästnordiska i berättelsen om Gefjon som förekommer i Gylfaginning i Snorres Edda och i Ynglingasagan i Heimskringla. Det är ett allmängermanskt ord men förekommer även i baltiska och slaviska språk, där det finns redan på fornöstslaviska i Nestorskrönikan (Vasmer 1953–58, 2, s. 376). Det ord *plog* som förekommer i Staraja Ladoga-inskriften kan antingen vara det nordiska ordet som följt med hem ifrån Skandinavien eller det motsvarande slaviska ordet *plug* som upptagits av de invandrade skandinaverna, säkerligen uppfattat som samma ord som det nordiska. I en sådan kontext kan man knappast vänta sig att betydelsen av ordet strikt begränsats till vad vi idag menar med plog utan det har sannolikt kunnat syfta på plöjningsredskap i allmänhet.

Om man har haft tillgång till flera plogar och dragdjur har man kunnat plöja i ett mer eller mindre stort följe där ekipagen kommer snett bakom varandra och på så sätt direkt plöjer upp nästa fåra bredvid den föregående.

*

Grønviks tolkning av inskriften som innehållande en plöjningsscen är i grunden tilltalande samtidigt som den har uppenbara brister. Jag har därför försökt att formulera en ny version med samma grundtema. Jag utgår från translittereringen **ufir uf uaRiþR hali ualiR rims frãn mãna krãt fibulsini bluka**.

> *Yfir of waʀiðʀ halli waliʀ (h)ríms. Frán manna grænd fimbulsinni plóga.*
>
> Det rimfrostiga slagfältet översållat med sten. Från männens gränd ett stort följe av plogar.

För att få syntaxen att fungera måste man utgå från att *yfir* är adverb och inte preposition. Översättningen av participformen av verbet *wærja* utgår från dess grundbetydelse 'täcka, bekläda'. *Yfir of waʀiðʀ* blir då 'övertäckt' e.d. Participet *waʀiðʀ* styr dativ på det som täcks över med (Grønvik 2004, s. 13), vilket bör vara **hali**, som alltså är dativ singularis av ett maskulint eller neutralt substantiv. Jag antar att det i stället för **ualaR** *wallaʀ* står **ualiR** *waliʀ* mask. nom. sg. 'de stupade, fallna' eller 'valplats, slagfält' med kvarstående osynkoperat *i* efter kort stavelse, vilket man borde kunna räkna med vid 800-talets början. *Waʀiðʀ* syftar på och kongruensböjs med *waliʀ*. Som alternativ till Grønviks **rifs** *rifs* 'fruktbar' vill jag föreslå läsningen rims (*h*)*ríms* genitiv av (*h*)*rím* n. 'rimfrost' (jfr Høsts tolkning). **hali** kan då vara *halli* dativ singularis (med kollektiv be-

tydelse) av *hallr* 'sten'. Jfr norska *hall* m. 'heller liten og rundvoren stein', *rundhall* 'rund, noko liten stein' och *åkerhall* 'småstein i åker' (NO s.v.). 'Rimfrostens stupade' blir egendomligt. Bättre passar 'rimfrostens valplats'. Därmed får man: 'övertäckt med sten rimfrostens valplats' eller friare: 'det rimfrostiga slagfältet översållat med sten'.

I stället för adjektivet *fránn* 'vass, djärv, lysande, glänsande' räknar jag med prepositionen *frán* 'från'. *Frán* är en novation utvecklat ur äldre *frá* sannolikt som ett förstärkande av nasaliteten i ordet – som berodde på ursprungsformen *fram* (Fridell 2016, s. 164f). I älvdalska uttalas ordet fortfarande som ett nasalt *frå̃*. I svenska dialekter har *från* en utbredning som visar att det är en sveanovation: östra Svealand, östra Norrland upp till Västerbotten, östra Småland, sydöstra Blekinge, Öland, Gotland, Finlandssvenska och Estlandssvenska. **fran** är annars tidigast belagt från Öland och Gotland i runristningar från 1000–1100-tal: Kvinnebyblecket, Solbergablecket 1 och 2 (Pereswetoff-Morath 2019, s. 150, 165, 170), en av Ardrestenarna (G 111). Det är därför både språkgeografiskt och språkhistoriskt rimligt att de nordiska kolonisterna i Staraja Ladoga haft formen *frän* i sitt språk.

Plogföljet färdas i min tolkning inte "tvärs över de tappra männens gränd" utan "från männens (eller: människornas?) gränd". Jag antar att det här konkret betyder 'från bosättningen, från bebyggelsen', med tanke på att ordet *gränd* är en avledning till *granne*. Detta, alltså en samling av närbelägna hus, måste vara nära den primära innebörden av *gränd*. Grønvik (2004, s. 6) anser att det syftar på ett jordområde nära bosättningen.

Om således de två delarna av ristningen i sin här antagna tolkning är var för sig begripliga och språkligt problemfria, så är det en utmaning att se sambandet dem emellan: 'Det rimfrostiga slagfältet översållat med sten. Från männens gränd ett stort följe av plogar.' Inskriftens första del verkar beskriva ett slagfält med mycket stenar. Den andra delen berättar om ett följe av män och dragdjur på väg ut från en bosättning för att plöja.

Vi kan inte veta säkert vad som ligger bakom det som inskriften verkar beskriva – om tolkningen är korrekt. Men man kan tillåta sig att skissera ett möjligt narrativ utifrån vad man tror sig veta om hur man har hanterat forntida slagfält efter en strid: En kamp har ägt rum på stenig åkermark utanför en rusisk bosättning. Ruserna gick segrande ur striden. De har sedan tagit hand om de döda på slagfältet. Man kan ha särbehandlat den egna sidans döda – till exempel lagt dem i gravhögar på ett gravfält i närheten av bosättningen – men bränt de dödade fienderna direkt på slagfältet. Alternativt har alla kroppar bränts på slagfältet så som skildras i Beowulf (s. 63): "Lågan, den glupskaste av andar, svalde alla som striden ryckt bort av båda folken". När elden har brunnit ut och marken svalnat så mycket att den täcks av rimfrost en morgon beger sig byns män ut för att med flera plogar plöja åkermarken där striden stod. Man skulle kanske kunna se det som att följet av plogar står som representant för fredliga värv i motsats till valplatsen som ett minne av en strid. Jämför från Bibeln: *Då skall de smida sina svärd till plogbillar* (Jesaja 2:4). Att plöja och därmed sprida aska och obrunnet material kan ha varit en ritual för att markera platsens återgång från slagfält till brukad åkermark.

Tack

Tack till Frands Herschend för inspirerande synpunkter på tolkningen.

Referenser

Beowulf: En nordisk berättelse från 500-talet. Rudolf Wickbergs tolkning från fornengelska i bearbetning av Bo Gräslund. Stockholm, 2022.

Bjorvand, H, & Lindeman, F. O., 2019. *Våre arveord: Etymologisk ordbok*. 3. uppl. Oslo.

Düwel, K. & Kuzmenko, Y., 2013. Runic inscriptions in Eastern Europe: An overview. *Studia historyczne* 56:327–361.

Fridell, S., 2016. Frå, från och fråm. *Saga och sed* 2016:164–168.

Grønvik, O., 2004. Runeinnskriften fra Gamle Ladoga: Ett nytt tolkningsforslag. *Norsk lingvistisk tidsskrift* 22:3–23.

Høst, G., 1960. To runestudier. *Norsk tidsskrift for sprogvidenskap* 19:418–554.

Kiil, V., 1964. Runepinnen fra Gamle Ladoga. *Arkiv för nordisk filologi* 79:31–42.

Krause, W., 1960. Die Runeninschrift von Alt-Ladoga. *Norsk tidsskrift for sprogvidenskap* 19:555–563.

Kusmenko, J., 2010. A runic inscription on a distaff from the Viking Age: A new interpretation of the runic inscription on the stick from Staraya Ladoga. Preprint to the 7th International symposium on runes and runic inscriptions. Oslo.
Larsson, P., 2002. *Yrrunan: Användning och ljudvärde i nordiska runinskrifter*. Uppsala.
Myrdal, J., 1985. *Medeltidens åkerbruk: Agrarteknik i Sverige ca 1000 till 1520*. Stockholm.
NO = *Norsk ordbok: Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*. Oslo, 1966–2016.
Pereswetoff-Morath, S., 2019. *Viking-Age runic plates: Readings and interpretations*. Uppsala.
Vasmer, M., 1953–1958. *Russisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg.
Vyazov, L. A. & Salova, G., 2022. On the origins of tilling tools of the Migration period in the Middle Volga region. *Archaelogia Bulgarica* 26:93–108.

Summary

In 1950 a stick or staff with runes dated to the beginning of the 9th century was found during excavations in the Scandinavian Viking settlement at Staraja Ladoga (Old Ladoga). The inscription has been interpreted several times, most recently by Ottar Grønvik (2004) and Yuriy Kuzmenko (Kusmenko 2010; Düwel & Kuzmenko 2013).

The reading and interpretation of Kuzmenko proceeds from the assumption that the stick is part of a distaff. It can be seen as a strength that a connection is established between the supposed function of the carved object and the contents of the inscription. On the other hand, it can also be regarded as a preconceived limitation of the interpretation.

Kuzmenko transcribes and translates: *Tó/Þófi er of variðr, hali veltr, hræls fránman á grannt fimbulssin*(*ni*). *Nef/Iflaug á*. 'The tow is dressed above. The spindle is rotating. The flashing girl of the 'reel' will have a fine long thread. Neflaug (or: Iflaug) possesses (this distaff)'. The interpretation can be criticized on several points:

- It is probable that the first rune of the interpretation actually is a starting delimitation line and not a rune.
- The word *tó* is neuter and cannot agree with *variðr*.
- The 3rd pers. sg. of the verb *vera* cannot be written **ir**, with **r** and not **R** or **s**, in an early Viking Age inscription.
- The word *hræls* should be written with **ɑ**, not **i**.

With so many problematic issues it is hard to accept the interpretation as a whole.

Ottar Grønvik transcribes and translates: … [*hel*]*t yfir – of varᴀriðr halli vallaᴀ rífs – fránmanna grænd fimbulsinni plóga*. '… and steered – surrounded by the hillside (the slopes) down to the fertile field – over the neighbourhood of brave men a large retinue of ploughs' [my translation].

The proposal is linguistically without objections and appealing in content, but some changes would simplify and strengthen the interpretation: *Yfir of waᴀriðr hali waliᴀ* (*h*)*rims*. *Frán manna grænd fimbulsinni plóga*. 'The rimy battlefield covered with stone. From the neighbourhood of men a large retinue of ploughs.'

The differences from the interpretation by Grønvik are the following:

- It is probable that the first rune of the interpretation actually is a starting delimitation line and not a rune.
- **yfir** is considered to be an adverb and not a preposition.
- The readings **rifs** and **walaR** are not possible. Instead, they must be read **rims** and **waliR**.
- **hali** is considered to be dative singular of *hallr* 'stone'.
- The translation of the participle of the verb *wærja* 'cover'. The alternative translation of Grønvik here – 'surround' – seems to have been pushed ad hoc to fit the context.
- Instead of the adjective *fránn* 'sharp, brave, brilliant, gleaming', I suggest the preposition *frán* 'from'.
- The retinue of ploughs in my interpretation does not move 'over the neighbourhood of brave men' (alluding to a piece of

land near the settlement) but 'from the neighbourhood of men'. I suppose this means 'from the settlement'.

- Grønvik claims that what is written on the stick belongs to the final half of a stanza in málaháttr and that the beginning of the poem was carved on another wooden stick that has not been preserved. To save his claim he is forced to presuppose that the first three runes of the second half of the poem had also been carved on that missing stick and reconstruct them as **hil** (in order to secure the alliteration with *halli*). This seems like a far-fetched proposition instead of simply interpreting what is actually written on the stick.

With these amendments, the general idea behind the interpretation of the inscription by Grønvik as a ploughing scene is still preserved. However, in the present interpretation this is combined with a description of a battlefield. The meaning is not clear. It could be that the peaceful act of ploughing is contrasted with the horrors of a battle. The ploughing could be intended to ritually scatter the remains of cremations on the former battlefield.